

Rendszerváltás Szegeden 1848 tavaszán

Az országgyűlés 1848. január 18-án tartott kerületi ülésén egy sor városi követ szólalt fel a szabad királyi városok ügyében. Szeged követe, Rengy Ferdinánd különösen kitűnt hazafias felszólalásával, melyben a nemzetre előnyös érveket sorakoztatott fel a szabad királyi városok védelmében.¹

Eszerint tudatában volt annak, hogy Szeged helyhatósági állása nem teszi lehetővé az összes polgárság valódi képviselőtét az országgyűlésen. Tudta, hogy „institúciójának szúrágta, korhadt gépén a szabadság és polgári közélet majd minden nyilatkozata megtörik”, és róla, nélküle kormányoz otthon egy nem szeretett zárt bürokrácia. Ezért nem híve egy olyan rendezésnek, mely „a mostani gyógyíthatatlanul haldokló rendszernek remélett sírhantján egy alkotmányos élet kifejlődésének meg nem felelő, sőt azt veszélyeztető intézüiót elevenít fel”.

Ismeretes, hogy az országgyűlés az 1848. évi XXIII. tc-ben rendezte a városok ügyét. Mivel a törvény gyökeres fordulatot hozott, hisz a kiváltságörzés és kiváltságkorrekció helyett polgári alkotmányos elvekre helyezte a városok önkormányzatát, joggal beszélhetünk rendszerváltásról. Témánk szempontjából természetesen elsősorban a közigazgatási rendszer megváltozásáról.

Az egyik lényeges változás a tisztújítás szabályozásában következett be. Az addigi renddel, vagyis a tisztújításnak a tanács és a szűk körű testület hatáskörébe helyezésével szakítva, az aktív választójogot széles alapokra helyezte, és bizonyos értelmiségi, illetve vagyoni cenzus mellett megadta a polgároknak. Szabályozta a törvény a tisztújítás módját, megállapítva azon személyek körét, akik választás alá kerültek. Ezek a következők: a polgármester, főbíró, főkapitány, tanácsbeliek, jegyzők, tisztí ügyészek, levéltárnok, telekbíró, számvevő, tisztí főorvos, fősebész és a főmérnök. Miközben az új tisztségviselők megválasztását a törvény kötelezővé tette, nem szólt arról, hogy a választás milyen időtartamra érvényes.

¹ Az *Aigner család származása*. Összeállította: AIGNER JÓZSEF. Móra Ferenc Múzeum Történeti Osztálya, Helytörténeti Gyűjtemény. Kézirat, 22. p.

Nem rendelkezett a törvény a tanács és a közgyűlés hatásköréről sem. Ezt a jövő törvényhozására bízta.² Köztudott, hogy a polgári közigazgatás csírái a szabad királyi városokban alakultak ki, mert a városok fő funkciója 1848 előtt sem a jobbágyigazgatásban állott. A városi tanács vagy az egyes tanácsnokok első fokú közigazgatási hatóságok voltak, már 1848 előtt is. Ez a hatáskörük az 1848-i XXIII. tc. elfogadása után is megmaradt. Egy lényeges különbséget azonban föltétlenül regisztrálnunk kell az 1848 előtti állapothoz képest, nevezetesen azt, hogy a törvény a tanács fölé választott képviselő-testület helyezett. Azaz, a Tanács pusztán végrehajtó szervvé vált; a döntéseket már szélesebb önkormányzati fórumon hozták. A városi rendezés tárgyában született ideiglenes törvényjavaslatot 1848. március 19-én fogadták el a kerületi ülésen.

Wöber György, Szeged egyik országgyűlési követe a törvényjavaslat március 15-én tartott kerületi vitájáról küldött tudósítást. E követi jelentést megismerve határozott úgy a Tanács, hogy népgyűlést hívnak össze a közönség megnyugtatósa végett.³ Szeged Város Tanácsának 1848. március 18-án kelt jegyzőkönyvéből kiderül, hogy a „napról napra fontosabb váló események” helyi szinten elsősorban a személy és vagyonbátorság kellő biztosítását igényelték. A reformok által elindított korszakos változások nem torkollhattak zűrzavarba, a rendszerváltás csak a rend, csend, a személy-, és vagyonbátorság fenntartása mellett vehette kezdetét.

Mivel a még hatályban lévő törvények nem adtak minden helyzetre kellő útmutatást, a város életében gondokat okozott a mindennapi élethez nélkülözhetetlen igazgatási funkciók ellátása, a különböző testületek és intézmények működtetése. A probléma részben abból fakadt, hogy a fennállót gyökeresen tagadó újat, a régi városi magisztrátussal kellett életbe léptetni. Új szervként ült össze március 18-án Szeged Város Népgyűlése, mely megválasztotta az Állandó Bizottmányt még ugyanaznap. Az Állandó Bizottmány gondoskodott a császári jelvények eltüntetés-

² CSIZMADIA ANDOR: *Magyar városi jog*. Bp., 1942. 170. p.

³ Wöber György jelentését és más egyéb, a kor szegedi történéseire vonatkozó forrásokat ismerteti hivatalosan G. TÓTH ILONA: Az 1848–1849. évi forradalom és szabadságharc dokumentumai a Csongrád Megyei Levéltárban című cikke. In *Szeged*, 1998. március, 8–16. p.

séről, a középületek állagáról, szervezte a polgárőrséget, minden ülésen beszámolt a közrend- és vagyonbiztonság állapotáról. A közigazgatási átmenetet biztosító jellege kiderül abból, hogy utolsó ülését 1848. április 23-án tartotta.

Hatásköre alapján gyakorolt funkciói közül kiemelendő a közrend fenntartására irányuló tevékenysége. Hogy az utóbbi mennyire összeforrt a változások lényegével, mutatja a március 19-én tartott ülésük állásfoglalása: „Az új helyzet tanulságul szolgál arra, hogy a rend és szabályszerűség a szabadsággal azonos”. Tary Pál bizottsági elnököt megbízták egy őrhad felállításával és alkalmazásával, melynek vezetője választás útján Korda János polgárőrségi alezredes lett. Személyében egyéni nemességgel rendelkező táblabíró, a választott közösségnek tagja, jómódú földbirtokos és háztulajdonos, egyszóval a legtekintélyesebb polgárok egyike került az őrhad élére. Március 21-én az elfogadott őrseregi alapszabály értelmében a tisztek új választás alá kerültek. Ekkor választották ezredesnek Korda Jánost, alezredesnek ifj. Osztrovszky Józsefet, őrnagynak Bába Antalt, segédnek Grün Jánost. Jellemző az új idők szellemére, hogy az őrhad mellé felállították az Őrhadi Választmányt is, „mellyel Korda János tartozott egyetértőleg intézkedni”. Tehát a város igyekezett a számára legfontosabbnak ítélt köznyugalmat civil ellenőrzés mellett megszervezni. Jóllehet maga az őrhad (őrsereg) is önkéntesekből állt. A forrás máshol ezt az alakulatot polgári őrseregnek is nevezi, mely kiegészült szakaszonként egy vadászkarral, amelybe megfelelő fegyverrel rendelkező egyének bejegyezheték magukat. Sőt az örködő választmányt – ilyen elnevezéssel is találkoztunk (M. L.) – utasították arra, hogy a fegyvert szerezni képtelen „önkéntesek” számára próbálja meg elérni a helybéli dandár fegyvereinek átadását. Ha a felszólítás eredménytelen lenne, akkor szerezzenek fegyvert a kereskedőktől, melyek árát a városi pénztár fogja kiegyenlíteni.⁴

A forrásokból megtudjuk, hogy az itteni katonaságnak – a helybéli „dandár úr” szerint – fölös fegyvere nem volt, a meglévőket meg nem engedheti át a polgári őrsereg számára. Ellenben felajánlotta, hogy az Állandó Bizottmány kérésére kész lépéseket tenni a „temesvári hadkormányi osztálynál” kincstári fegyverek beszerzése végett. Az Állandó Bizottmány

⁴ Csongrád Megyei Levéltár [a továbbiakban CsML], Szeged Város Állandó Bizottmányának iratai. Az 1848. március 19-i ülés jvk.

végül is azzal bírta meg az Őrhadi Választmányt, hogy ötszáz puskát szerezzen be a temesvári, vagy aradi kincstári fegyvertárból, ötszázat pedig a kereskedőktől.⁵ Itt jegyezzük meg, hogy a polgári őrseregbe beállt önkéntesek száma március 25-én 728 főre szaporodott.⁶ Később a kormány is bekapcsolódott a fegyverügy megoldásába.

Az április 13-án tartott gyűlésen felolvasták az „ideiglenes miniszteri bizottmánynak azt a levelét, melyben tudatta a szegedi illetékesekkel, hogy a külföldről százezer fegyvert rendeltek, de annak megérkezéséig a nemzeti őrség fölfegyverzéséről a hatóság „telhetőleg intézkedjen”.⁷

Ez a kormányzati rendelkezés azonban nem nyugtatta meg Szeged vezetőit. Különösen nem az Őrhadi Választmányt, mely miután meggyőződött, hogy a külföldről szállítandó fegyverek a kereskedés útján csak több hónap múlva érkeznének meg, a „hazában pedig fegyvert kapni nem lehet”, újra felszólította az ideiglenes miniszteri bizottmányt, hogy „a város és a haza ótalmára fölállott helybéli őrhadat fegyverrel mielőbb ellátni szíveskedjék”. Gróf Batthyány Lajos miniszterelnök – vélhetően több más város hasonló igényére is reagálva –, rendeletet adott ki április 19-én. A rendelet arra hívta fel a figyelmet, hogy nemzetőrnek csak akkor szabad fegyvert fogni, ha a polgári hatóságok rendelete következtében a nemzetőrparancsnok az illetőt erre fölszólítja.⁸

A hatóság azonban – Batthyány intelmének megfelelően – nem maradt tétlen. Az őrhadi küldöttség április 23-án arról tett kijelentést, hogy a nemzetőrség számára ismét 40 000 patront készítettett 160 váltó forintért, melyet a köztár fog kifizetni.

Az Állandó Bizottmány másik fontos feladata volt a császári jelvények eltüntetése és az új magyar címer kihelyezése. Ebből a szempontból figyelmet érdemel az a jelentés, mely jelezte, hogy a Szegedi Királyi Sőhivatal kész a nemzeti színek azonnali alkalmazására, mihelyt a bizottmányi végzést a nemzeti jelvények használatáról írásban megkapja.⁹ Hasonlóképp nyilatkozott a „dandár úr” is, mikor az Éléstári Hivatal és a vár kapuinak nemzeti színekkel való földíszítésére hajlandóságot mutatott.

⁵ Uo. Az 1848. márc. 20-i jkv.

⁶ CsML Állandó Bizottmány Iratai. Az 1848. március 25-i ülés jegyzőkönyve.

⁷ Uo. Az 1848. április 13-i ülés jegyzőkönyve.

⁸ CsML Népgyűlési Iratok. A Közcsendí Bizottmány április 23-i ülésének a jegyzőkönyve.

⁹ CsML Állandó Bizottmány Iratai. Az 1848. március 19-i ülés jegyzőkönyve.

De ő nem annyira a városi végrehajtó szerv, az Állandó Bizottmány írásos határozatára várt, mint inkább saját feletteseinek a véleményére. Mit mond az „illető fölsőbbség” a kincstári és várépületek nemzeti színbe öltöztetéséhez. A bizottmány tudomásul vette a hezitálást saját méltányos kívánatának minél előbbi teljesítését elvárván, egyben intézkedett a császári jelvényeknek a magánházakról való eltávolítása ügyében.¹⁰ Látványosan címerháborúról volt szó, valójában sokkal többről: a kétfejű sasok leszedése a köz- és magánházak oromzatáról, illetve a piros-fehér-zöld trikolorral való helyettesítése, egyszersmind a rendiségnek a polgári nemzet által való leváltását szimbolizálta. Ilyen értelemben az Állandó Bizottmány e hatáskörében a múlttal való formális szakítás kifejeződését kell látnunk. Ugyancsak e változás jelképes kifejeződését kell látnunk a Népgyűlés azon határozatában, melyet bizonyos utcák és terek „új nevekkkel ellátása” tárgyában hozott, s annak azonnali „foganatba vételével” megbízta Tary Pál főkapitányt. Mindezt „a rend, csend, személy- és vagonbiztonságra való állandó felügyelés” jegyében.

Ezek után nem meglepő, hogy a nádor hivatalos levelét tárgyaló március 20-i ülés „örömiadással” fogadta Batthyány Lajos miniszterelnökké történt kinevezését. A következő napi (március 21-i) ülésen már Batthyány Lajosnak Szeged város helyettes főbírájához intézett hivatalos levelét olvasták fel. Ebben a miniszterelnök a „közcsend fenntartását, a rendbontók vagy népbujtogatók, és a még fennálló viszonyok netáni tagadóinak szigorú fenyítését” rendelte el.¹¹ Érdekes ez az utóbbi megállapítás, hisz Batthyány nyilván nem a régi rendszer konzerválására gondolt, de a változásokat szigorúan csak törvényes mederben képzelte el. Ezért intette Szeged helyhatóságot, hogy egyfelől „törvényes körét és hatalmát alkalmazza, másfelől hazafiúlag törekedjék a bizalom lelkét, s nyugtató érzelmeit a nemzetszerető Királyi Főlség, s Nádor fő Hertzeg, mint szintén a törvényesség orgánumai iránt, gerjeszteni”. A hagyományos, de továbbra is törvényes institúciók iránti tisztelet megfért Batthyány szerint a hivatalos és polgári erély alkalmazásával. Sőt, csak így lehetett elérni azt, hogy „a hon, az ország, a város magához méltólag érezze át a nemzeti szabadság első örömeit”. A miniszterelnök tehát épp a változások

¹⁰ Uo. Az 1848. március 21-i ülés jegyzőkönyve.

¹¹ Uo. A 18. tárgyalási pont.

hordereje miatt az önkormányzati cselekményekért való polgári felelősségvállalásra figyelmeztetett. Ahogy ő felelősséget vállal a kormányzat eredményeiért, ugyanúgy teszi felelőssé a törvényhatóságok elnökeit is „mindazon nem reménylendő botrányra és zavarra nézve, melyek az általában nem várt hanyagságból származnak”.

Az Állandó Bizottmány olyképp vonta le a miniszterelnöki okfejtés tanulságait, hogy tudomásul vette a hatalommal járó felelősséget. Hozzáteszem, hogy egyben épített a „jó, magát szabadságánál fogva is büntülni tudó nép segítségére”. Ebben a válaszban benne van a felismerés, hogy a miniszterelnöktől elvárt, helyi szintű felismerés polgári kormányzás akkor valósul meg, ha az új vezetés sem fog a nép iránti bizalmában a jövőben csalódni. Magyarul: a polgári és politikai jogokhoz jutott népnek is méltósággal kell viselni a szabadság áldásait.

Az iratokból kiderül, hogy a „forradalom” helyi szinten elsősorban az új törvényekről szóló követi jelentések és tudósítások népgyűlési tárgyalását, illetve alkalmazását jelentette, az Állandó Bizottmány rendfenntartói közreműködésével.

Fontos követelmény volt a nyilvánosság betartása. Ennek megfelelően a Népgyűlés az önkormányzatiság elvének fokozatos érvényesülését demonstrálandó, tanácskozásait nyilvánosan tartotta. Így többek között az április 12-ét Lengyel Pál helyettes főbíró elnökletével, Kis József, Tary Pál főkapitány, Kolb Antal aljegyző „és számos polgárok, helybéli egyéb lakosok” jelenlétében a „Város Szék épülete udvarában, szabad ég alatt egész nyilvánosan”.¹²

Erre és az azt követő népgyűlések munkájára az volt a jellemző, hogy a városi követek Pozsonyból küldött jelentéseit tárgyalták elsősorban. A két követ (Wöber György és Rengey Ferdinánd) többek között részletesen beszámolt április 17-én kelt tudósításukban a március 31-én tartott országgyűlésen „helybenhagyott” törvényjavaslatokról. Így „a népképviselőt alapjáni követválasztásról, Magyar- és Erdélyország egyesítéséről, a független felelős magyar kormány eránti királyi leirat egyhangú elfogadásáról, illetve az idevágó törvénycikk módosításáról”. Utóbbi – a követi jelentés szerint a – „Nádor Őfensége közbenjárására és Kossuth Lajos szónoklata mellett a fennebbi napon végbe is ment”.

¹² CsML Szeged város Népgyűlési Iratai 1848. Az 1848. április 12-én tartott gyűlés jegyzőkönyve.

Mivel a rendszerváltást közigazgatási értelemben az önkormányzati irányításra, illetve a népképviselői országgyűlésre való áttérés jelentette, nagy fontossággal bír az erről szóló követi jelentés és annak fogadtatása.

A városi követek április 3-án kelt jelentése érinti ezt a témát.¹³ Ebben a „253. számtól a 260-i számig terjedő tanácskozási irományokban” jelentik hivatalosan, hogy Kossuth Lajos nézete szerint szükséges lett volna a megyei gyűléseket a törvényjavaslat szerint azonnal népképviselőre állítani, ám „a tisztos férfinak indítványát csak három megye pártolta”. Ezért a javaslatot további tárgyalások végett „zárt tanácskozmányra vitték”.

Figyelemre méltó, hogy miközben a jászkun kerületekről, a községi választásokról, a magyar egyetemről, nemzeti színről és országcímerről szóló királyi leiratok „közhírré tétettek”, a „megyék népképviselőre állítása eránti javaslat – elvettetett”. Ez a tárgyalási huzavona fokozta az eddigi hatóságok által vitt ügyek átmeneti jellegét a városokban is.

Jellemző az egykori királyi városok politikai fordulatára, hogy Somogyi Antal a fenti követi jelentések hatására, felírást indítványozott a „Nemzeti Kormányhoz”. Az ok „az ausztriai kormánynak a savoyai ügyekben megmutatkozó régi bürokratikus kényszere”, mely a kormányzása alatt álló népek, „legkivált az olasz faj” szabadságát veszélyezteti, illetve kifejlődését nehezíti. A „királyi trón, hazánk fénye és dicsősége kockáztatásával járó merénylet hathatós meggátlása végett” terjesztette fel a szegedi népgyűlés indítványát a nemzeti kormányhoz és Pest Város Bizottmányához. Sőt több példányban kiosztották a város lakossága között, illetve szétküldték Magyarországon és Erdély összes törvényhatóságának is.

Az eddigiekből is kitűnt, hogy az ország nagy átalakulási ügye mellett milyen kitartóan munkálkodott a Népgyűlés. Azonban nemcsak a még formálódó új törvényekről mondott véleményt, hanem a hatályban levő régi törvények, illetve friss miniszterelnöki rendeletek alapján igazgatta a város életét is. További tisztázó rendelkezésig lebonyolította pl. az új polgárok felvételét. Többek között a már említett Somogyi Antal polgárosítási ügye szépen mutatja a régi adminisztráció folyamatosságát és az új intézmények működését. Somogyi Antalt, a szegedi Közcsendi Bizottmány

¹³ Uo. A 31. tárgyalási pont.

jegyzőjét a Népgyűlés iktatta be a polgárok sorába, miután Bérczy Antal főkapitánynak a sokaság előtt „a Szalon polgári esküt letette”.¹⁴

A rendészet területén pedig a legkülönbözőbb ügyek hatósági intézését végezte a Népgyűlés, végrehajtó szervével, az Állandó Bizottmánnal együtt. Erre világít rá pl. Köl Máté mészáros esete. A Népgyűlés meg akarta szüntetni mészárszékének „húsmérési zsarolását”. Az esetben nem is az az érdekes, hogy a mészáros miként csalt, hanem az, hogy milyen okok készítették a Népgyűlés tagjait a beavatkozásra. Ez az ok a lakossági érdekek külföldi városi minták szerinti védelme. Mutatja az igazgatási összefonódást, hogy a népgyűlési indítvány „az alkalmazás és fogamatba vétel eránti részletes kimunkálás mellett a Tanácsnak fennhagyatott”. A Tanács, mint a régi városi rendi közigazgatás csúcsa, a végrehajtás során Köl Mátéval szemben több, még „fennálló felsőbbi rendszabályok értelmében” járt el. Azaz kötelezővé tette neki és egyben a helyi mészárosoknak, hogy a székeknél húsméréskor a vevők személyesen jelen lehessenek.

Általában a lakossági perlekedések tárgyában megmaradt a Tanács illetékessége. Ezt bizonyítja Weiss Hermann és Király János egymás kölcsönös bepanaszolásának története. A két haragos az Állandó Bizottmánynál tett panaszt egymás ellen tanukra hivatkozva, ám „úgy a panaszló mint a panaszlott személyt” az ügy megvizsgálása és elintézése végett a Tanácshoz utasították.¹⁵

Sorolhatnánk még a hasonló közigazgatási ügyeket, mindegyik azt példázná, amit a fentebbi hatósági eljárásokkal is jellemezni akartam, hogy 1848-ban az egykori szabad királyi városok hatósági-közigazgatási szervezete és hatásköre nem omlott teljesen össze, hanem a feladatokra összpontosítva átalakult, menetközben modernizálódott.

Ennek a spontán fejlődésnek volt az Állandó Bizottmány egyik eklatáns példája. A testület – mintegy utolsó jelentős cselekedeteként – a „legközelebb múlt hongyülésén alkotott törvények kihirdetése végett” április 24-re népgyűlést hívott össze a városházára. Ezen a fórumon számolt be addigi tevékenységéről s tisztét visszaadta a Népgyűlés kezeibe.

A másnapi – április 25-i – Népgyűlés döntött a választóknak az 1848:

¹⁴ Uo. A 34. tárgyalási pont.

¹⁵ CsML Szeged Város Állandó Bizottmányának Iratai, 1848. Az 1848. április 13-án tartott ülés jegyzőkönyve.

XXIII. tc. szerinti összeírásáról.¹⁶ Eszerint az összeírást a négy rendbeli választmányból álló Középponti Bizottmány fogja át. Lengyel Pál polgármester előterjesztette, hogy az áprilisi törvények városi kihirdetése után a szavazati joggal bíró lakosok összeírása egy erre a célra kirendelt választmányra vár. Ez a választmány azonban nemcsak „az összeírás mikénti fogamatba vételét” irányítja, hanem azt az általános népesség-összeírással kívánja összekapcsolni, ami bővebb tanácskozást igényel.

Utóbbi művelethez – „a népességnek kívánatbani összeírásához” – már ki is jelölte a végrehajtó személyeket: Rókus részen Lovászy Andor és Szücs József, felső részen Lengyel János és palánki részen Riegel Ignác és Szabó Ferenc, míg alsó részen Kerny Imre és Paulovits Bazil írnokok lesznek az összeírók. Őket az összeírás felügyeletével megbízott tanácsnokok ellenőrizték.

A választójogosultak összeírása előtt közölni kellett e jogosultság feltételeit. Az idevágó törvény ismert általános rendelkezései mellett csak néhány fontos, a törvény által megkövetelt tulajdonságra hívjuk fel a figyelmet. Ezek az alábbiak:

„a) E város határához tartozó és a telekkönyvben tulajdon vagy egyszersmind hitveseik nevére is különleg beírt olly házat vagy telket egy év óta bírnak, melynek értéke 1000 pengő forint, vagy:

b) E város határában mint kézművesek, bejegyzett kereskedők, gyárosok, egy év óta telepedve vannak, tulajdon műhellyel, kereskedési teleppel, vagy gyárral bírnak; és ha kézművesek, folytonosan legalább egy segéddel dolgoznak.

c) Túdorok, sebészek, ügyvédek, mérnökök, akadémiái művészek, tanárok, a magyar tudós társaság tagjai, kik e városban egy év óta telepedve vannak és 80 pengő forint házbért fizetnek.

d) Ezeken kívül mindazok, kik e város kebelében két év óta telepedve vannak és 600 pengő forint biztos jövedelmet, kerestük vagy tőkeértékük után kimutatni képesek.

e) Kik eddig városi polgárok voltak – választók lévén”.¹⁷

¹⁶ CsML Szeged Város Népgyűlésének Iratai. Az 1848. április 25-én tartott ülés jegyzőkönyve.

¹⁷ CsML Szeged Város Népgyűlésének Iratai, 1848. A kirendelt összíró választmány nyomtatott hirdetése.

Az utolsó pont megint olyan kitétel, mely a régi kiváltság megváltozott körülmények közötti továbbélését bizonyítja. Túlzás lenne ez esetben korszerűsödő előjogokról beszélni, mindenesetre a békés politikai átmenet stabilizáló hatású elemeként foghatjuk fel.

A fenti képességekkel bíró városi lakosoknak tudtul adták, hogy az 1848. május 14-én tartandó tisztújításban szavazati joggal résztvevő választók összeírása május 2-án kezdődik és öt napon át tart. A listára felvétetni magát a város különböző helyein lehetett az arra jogosultaknak. Így Felsővárosban az ottani Casinóban, Rókuson a Hét pacsirtához címzett vendéglőben, a Palánkban a város széképületében, végül Alsóvároson Rengey Ferdinánd tiszti főügyész házában.¹⁸

Tanulmányunk címe az 1848-as rendszerváltás első heteinek szegedi történéseire utal. Úgy gondoljuk, hogy a régi felváltása az új szisztémával képletesen már az Állandó Bizottmány április 24-i megszűnésével kifejeződött, de a múlttal való lényegi szakítást mégis az új, immár polgári népképviselőket biztosító május 14-i tisztújítás fejezte ki a legjobban. Akkor ugyanis nemcsak a polgári városi közigazgatás fő funkciója, az első fokú hatósági jelleg manifesztálódott, – az megvolt 48 előtt is – hanem az alkotmányos jogok széles gyakorlására nyílt lehetőség.

¹⁸ CsML Uo. Az 1848. április 25-én tartott népgyűlés jegyzőkönyve.

*Korda János ezredes, a szegedi nemzetőrség vezetője 1848-ban
Tóth Molnár Ferenc alkotása, 1888*